

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології, географії,
рекреації і туризму

Віліна ПЕРЕСАДЬКО
23 вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ: ПЛАНУВАННЯ ЕКСКУРСІЙНИХ МАРШРУТІВ

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
галузь знань	<u>10. Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>Географія рекреації і туризму</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«26» серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Людмила КЛЮЧКО, к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Протокол від «26» серпня 2024 року № 9

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

(підпис) Людмила НЕМЕЦЬ

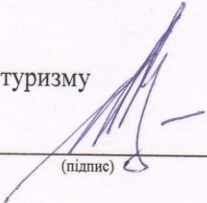
Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму»

Гарант ОПП «Географія рекреації та туризму»
(підпис) Юлія ПРАСУЛ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «26» серпня 2024 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис) Олександр ЖЕМЕРОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни *«Практикум: Планування екскурсійних маршрутів»* складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 106 Географія освітня програма Географія рекреації і туризму.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в розкритті теоретико-методичних засад організації екскурсійної діяльності, технології підготовки і методичного забезпечення екскурсії; опанування методами проведення екскурсії; формуванні компетентностей: зокрема формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях; розуміння процесів організації екскурсій та комплексного екскурсійного обслуговування; розробляти та проводити оглядові та тематичні екскурсії, пішохідні тощо.

1.2. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- розкриття понятійно-термінологічний апарат екскурсійної справи;
- розкриття особливості створення нової екскурсії;
- оволодіння методикою планування та розробки екскурсій, туристичних маршрутів.
- оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування різних груп/категорій екскурсантів;
- вивчення основних етапів підготовки екскурсії; висвітлити специфіку методики проведення оглядових і тематичних екскурсій;
- формування екскурсійної майстерності;
- виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;
- набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії.

1.3 Кількість кредитів – 4.

1.4 . Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
8	9/10
Лекції	
20 год.	4 год.
Практичні заняття	
30 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
Не передбачені	Не передбачені
Самостійна робота	
70 год.	114 год.

1.6. Заплановані результати навчання

✓ *Формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:* **ЗК01.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. **ЗК03.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. **ЗК10.** Навички здійснення безпечної діяльності. **ЗК13.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності. **СК05.** Здатність аналізувати склад і будову геосфер, природні, суспільні, зокрема туристсько-рекреаційні об'єкти та процеси на різних просторово-часових масштабах. **СК08.** Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані, зокрема у галузі географії рекреації та туризму, в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати. **СК14.** Базові знання з географії рекреації та туризму: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження і використання їх.

✓ *Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Географія рекреації і туризму» студенти повинні досягти таких результатів навчання:* **ПР01.** Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук. **ПР05.** Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук. **ПР10.** Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні. **ПР13.** Визначати сприятливість природного середовища для організації туристичної та рекреаційної діяльності. **ПР14.** Застосовувати методи географічних досліджень природних та суспільних об'єктів і процесів, зокрема тих, що пов'язані з туристично-рекреаційною діяльністю.

✓ *За результатами навчання студенти повинні*

Знати:

- основні поняття і терміни екскурсійної діяльності;
- зміст і особливості екскурсійної діяльності;
- сутність екскурсії та її складові;
- класифікацію екскурсій та їх функції;
- механізм, методику та технологію підготовки екскурсії та її основні властивості;

Уміти:

- підібрати необхідний фактичний матеріал;
- вивчити екскурсійний матеріал;
- підготувати індивідуальний текст екскурсії на конкретну тему;
- скласти технологічну карту екскурсії;
- використовувати методичні прийоми на практиці;
- брати участь у популяризації екскурсійних можливостей рідного краю.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади екскурсійної справи

Тема 1. Зміст, ознаки, мета, завдання та функції екскурсії

Предмет, мета та завдання курсу. Роль дисципліни у формуванні спеціаліста. Роль екскурсійної діяльності у сучасному світі.

Сутність та зміст понять «екскурсія», «екскурсійний маршрут», «екскурсійна діяльність». Основні ознаки екскурсії (зміст, склад і кількість учасників, місце проведення, спосіб пересування на маршруті, тривалість, форма проведення), їх характеристика: активність, логічна послідовність, випереджувальна роль показу. Основні принципи екскурсії. Вимоги до екскурсії. Мета, завдання та форми проведення екскурсії. Екскурсія як вид діяльності, що розвиває вміння розуміти природні та суспільні явища і процеси, та форма спілкування. Схема екскурсійного процесу і цілі екскурсії. Співвідношення цілей, завдань і форм проведення екскурсії. Загальна характеристика учасників та схема екскурсійного процесу. Функції екскурсії. Пізнавальна, комунікативна, соціальна, екологічна, просвітницька функції екскурсії, розширення кругозору формування інтересів, культурний відпочинок тощо. Значення окремих функцій, їх сукупний вплив на екскурсантів. Функція наукової пропаганди. Функція інформації. Функція організації змістовного дозвілля.

Екскурсія як основний елемент екскурсійної діяльності. Екскурсійний процес, його складові. Завдання екскурсійного процесу. Екскурсійний метод. Особливі елементи екскурсійної діяльності.

Основні елементи екскурсії (рух, показ і розповідь), їх співвідношення та взаємозв'язок. Вимоги до розповіді на екскурсії. Тематика екскурсії. Вимоги до тематики. Розвиток тематики екскурсії залежно від екскурсійних можливостей регіону, наявності та характеру екскурсійних об'єктів. Резерви розширення тематики екскурсії. Оглядові (багатопланові) екскурсії.

Тема 2. Класифікація екскурсії

Етапи удосконалення класифікації екскурсії. Сучасна класифікація екскурсії. Класифікація екскурсії залежно від змісту, тематики, складу учасників, місця проведення, способу пересування, форми проведення, тривалості. Характеристика екскурсії залежно від групових ознак. За змістом: оглядові й тематичні. За складом учасників для: дорослих і дітей, місцевого населення і туристів, сільського й міського населення, організованих груп та індивідуалів, бізнес-екскурсії. За місцем проведення: міські, заміські, музейні. За способом пересування: пішохідні та з використанням різних видів транспорту. За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-концерт, екскурсія-спектакль, екскурсія для спеціальної аудиторії, навчальна екскурсія, пробна екскурсія.

Розділ 2. Технологія та методика підготовки та проведення екскурсії

Тема 3. Основи екскурсійної методики

Екскурсійний метод – сукупність методичних прийомів, які використовуються під час екскурсії. Сутність екскурсійного методу в екскурсійній справі. Мета екскурсійного методу – навчання (передача певної системи знань) і виховання (формування всебічно розвиненої особистості). Особливості екскурсійного методу (моторність, предметність, наочність). Вимоги до екскурсійного методу. Сутність екскурсійного аналізу. Види аналізу. Екскурсійна методика – сукупність вимог і правил, які висуваються до екскурсії, сума методичних прийомів підготовки і проведення екскурсії різних видів. Специфіка методичних прийомів розповіді. Особливості методичних прийомів показу. Особливості застосування екскурсійних методів на транспортних екскурсіях. Роль екскурсійної методики в становленні

професійної майстерності екскурсовода. надання коментарів та довідок під час проведення екскурсії. Особливості розповіді на оглядових екскурсіях по місту.

Тема 4. Методика підготовки екскурсії

Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. Організація підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Основні етапи підготовки екскурсії. Попередня робота (визначення цілі, вибір теми, підбір та вивчення матеріалів, відбір об'єктів, на яких буде побудована екскурсія тощо). Безпосередня розробка екскурсії (обробка фактичного матеріалу, робота над змістом екскурсії, написання контрольного тексту екскурсії, опрацювання методики проведення екскурсії, знайомство з експозиціями і фондами музеїв; підбір та вивчення екскурсійних об'єктів; складання та інспектування маршрутів; підготовка контрольного тексту екскурсії; написання індивідуальних текстів, комплектування «портфеля екскурсовода»; вибір методичних засобів; складання методичних розробок. Порядок складання технологічної карти екскурсії. Заключна стадія (захист екскурсії, оформлення документації, затвердження теми, допуск екскурсовода до проведення даної екскурсії). Документація, необхідна для кожної екскурсійної теми.

Тема 5. Методика проведення екскурсії

Призначення методики проведення екскурсії. Загальна й часткова методика. Сутність і класифікація методичних прийомів проведення екскурсій. Характеристика методичних способів: асоціація щодо порядку часу, асоціація щодо єдності місця, словесні методи (усна розповідь, бесіда, пояснення, переказ змісту, цитування тощо).

Наочні методи: демонстрація в натурі та в зображенні, спостереження тощо. Практичні методи: огляд об'єкта, спостереження згідно із завданням екскурсовода. Метод вправ: вироблення навичок та умінь екскурсантів. Вимоги екскурсійної методики: методичні способи показу, розповіді, рух в екскурсії, використання «портфеля екскурсовода», техніка проведення екскурсії та контакт екскурсовода з групою. Особливі методичні прийоми. Прийоми демонстрації наочних матеріалів.

Показ в екскурсії та його особливості. Три рівні показу (попередній огляд, виділення об'єкта із сукупності інших об'єктів, детальне спостереження об'єкта). Методичні прийоми показу (прийом попередньо огляду, прийом панорамного показу, прийом зорової реконструкції, прийом локалізації подій, прийом абстрагування, прийом інтеграції, прийом зорового порівняння, показ наочних посібників, показ меморіальної дошки). Розповідь. Сутність методичних прийомів розповіді в екскурсії та основні вимоги до неї (тематичність, конкретність, логічність, стислість, переконливість, доступність, завершеність суджень, науковість, зв'язок з показом). Особливості розповіді (залежність від швидкості пересування групи, підпорядкованість розповіді показу, використання в розповіді зорових доказів, адресність, конкретність, стверджувальний характер). Методичні прийоми розповіді (довідка, опис, характеристика, пояснення, коментування. цитування). Системна взаємодія елементів і компонентів екскурсійного процесу.

Тема 6. Техніка ведення екскурсії. Вимоги до техніки ведення екскурсії

Вимоги до техніки ведення екскурсії. Знайомство екскурсовода з групою. Вихід екскурсантів з транспорту. Розміщення групи біля об'єкта. Переміщення екскурсантів. Темп руху групи. Повернення екскурсантів до транспорту. Вибір місця для екскурсовода на екскурсії. Використання мікрофону. Контроль за часом. Адресний характер розповіді

Характерні особливості проведення міських (пішохідних і з використанням транспорту), замських, музейних, виробничих, комплексних екскурсій. Особливості проведення екскурсії за різною тематикою.

Суть, основа і принцип диференційного підходу. Соціально-демографічні та соціально-професійні основи диференціації (стать, вік, національність, освіта, професійна діяльність); соціально-психологічні фактори (інтереси, традиції, звички). Формування різних груп екскурсантів. Особливості підготовки та проведення екскурсій для дітей, молоді, для місцевого населення, туристів, індивідуальних учасників.

Поняття «професійна майстерність екскурсовода». Вимоги до екскурсовода, його права та обов'язки. Особистість екскурсовода. Вміння і навички екскурсовода, їх формування. Мова екскурсовода. Функції мови. Стиль мови екскурсовода. Техніка мови екскурсовода. Дикція. Культура мови. Багатство словника. Образність мови. Формування майстерності володіння мовою. Невербальні засоби мовлення. Жести екскурсовода, їх значення і класифікація. Міміка екскурсовода, її роль в екскурсії. Зовнішній вигляд екскурсовода. Манери екскурсовода. Мовний етикет екскурсовода. Психологічні завдання екскурсовода: формування та підтримання інтересу до екскурсії, організація уваги на екскурсії. Умови активізації екскурсійного спілкування. Педагогічна діяльність екскурсовода. Підвищення кваліфікації екскурсовода. Психологія екскурсовода. Психологічний стан екскурсантів.

Суб'єкти підприємницької діяльності в галузі надання екскурсійних послуг в Україні та Харківському регіоні. Підготовка кадрів в галузі екскурсійної справи та туризму. Екскурсійні об'єкти України та Харківщина. Музеї України та Харківщини. Об'єкти, що мають статус національних. Тематика екскурсій по Харківщині. Історичні, літературні, археологічні, геологічні, екологічні екскурсії Слобожанщини. Пам'ятки сакральної архітектури. Розвиток сільського зеленого туризму на Харківщині. Розробка та апробація пішохідної екскурсії (за вибором студента).

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	се м	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні засади екскурсійної справи												

Тема 1. Зміст, ознаки, мета, завдання та функції екскурсії	10	2	2			6	10	2				10
Тема 2. Класифікація екскурсій	10	2	2			6	10					10
<i>Разом за розділом 1</i>	20	4	4			12	20	2				20
Розділ 2. Технологія та методика підготовки та проведення екскурсії												
Тема 3. Основи екскурсійної методики	12	2	2			8	12	2				10
Тема 4. Методика підготовки екскурсій	12	2	4			6	12					12
Тема 5. Методика проведення екскурсій	14	2	4			8	14					14
Тема 6. Техніка ведення екскурсії. Вимоги до техніки ведення екскурсії	12	2	2			8	12					10
Тема 7. Особливості проведення різних видів екскурсій	10	2	2			6	10					10
Тема 8. Диференційний підхід до екскурсійного обслуговування	10	2	2			6	10					10
Тема 9. Професійна майстерність екскурсовода	14	2	4			8	14					14
Тема 10. Екскурсійна діяльність в Україні та Харківському регіоні	16	2	6			8	16		2			14
<i>Разом за розділом 2</i>	100	16	26			58	98	2	2			94
Усього годин	120	20	30			70	120	4	2			114

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Зміст, ознаки, мета, завдання та функції екскурсії.	2	
2	Класифікація екскурсій	2	
3	Основи екскурсійної методики	2	
4	Методика підготовки екскурсій	4	
5	Методика проведення екскурсій	4	
6	Техніка ведення екскурсії	2	
7	Особливості проведення різних видів екскурсій	2	
8	Диференційний підхід до екскурсійного обслуговування	2	
9	Професійна майстерність екскурсовода	4	
10	Екскурсійна діяльність в Україні та Харківському регіоні	6	2
	<i>Разом</i>	30	2

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Розглянути основи організації екскурсійної діяльності. Функції екскурсії у задоволенні рекреаційних потреб людини.	6	10
2	Класифікація екскурсій.	6	10
3	Індивідуальний текст екскурсії, його особливості. Структура тексту.	8	10
4	Комплектування «портфеля екскурсовода». Вибір методичних засобів. Складання методичних розробок. Порядок складання технологічної карти екскурсії.	6	12
5	Методичні прийоми показу. Методичний прийом руху. Методичні прийоми розповіді. Особливі методичні прийоми. Прийоми демонстрації наочних матеріалів.	8	14
6	Поняття «якість екскурсії», основні критерії оцінки екскурсії. Вимоги до техніки проведення екскурсії.	8	10
7	Характерні особливості проведення міських, замських, музейних, виробничих, комплексних екскурсій. Особливості проведення екскурсії за різною тематикою.	6	10
8	Поняття «професійна майстерність екскурсовода». Вимоги до екскурсовода, його права та обов'язки.	6	10
9	Складові професійної майстерності екскурсовода.	8	14
10	Особливості історичних та архітектурних екскурсій. Літературні та мистецтвознавчі екскурсії. Природознавчі і географічні екскурсії Харківщиною.	8	14
	<i>Разом</i>	<i>70</i>	<i>114</i>

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Методи навчання: лекційні та практичні заняття, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу. Заняття проводяться дистанційно із застосуванням платформ для відеоконференцій Zoom, відповідно до Закону України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» у зв'язку з воєнним станом, оголошеним на території України через збройну агресію російської федерації проти України; в Каразінському університеті може проводитися навчання у формі змішаного або дистанційного.

За умов дистанційного навчання: лекційні та практичні заняття, написання контрольної та залікової роботи в ZOOM, Google-Drive, Moodle.

Серед методів навчання переважають: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемно-пошукові та ін.

8. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт, їх обговорення;
- Поточна контрольна робота, що передбачена навчальним планом,
- Підсумковий контроль (екзамен).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль										Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1			Розділ 2							60	40	100
П1	П2	КР	П3	П4	П5	П6	П7	П8	П9			
3	3	15	3	6	6	3	3	3	6			

П1, П2, П3... – практичні роботи

Практичні роботи оцінюються за такими критеріями:

- 1-3 бали – виконання практичної роботи поверхнєве на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.
- 4-6 балів – виконання практичної роботи послідовне, проте недостатньо структуроване; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.
- 7-9 балів – виконання практичної роботи чітке, структуроване, логічне; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудовані на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилення на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

КР - контрольна робота, передбачена навчальним планом – 15 балів:

дати відповідь на питання – 4 бали за кожне, всього 8 балів:

✓ 4 бали - ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, засвоїв основну та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу;

✓ 3 бали - знання предмету глибокі і повні, перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент орієнтується у більшості питань, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.

✓ 2 бали - знання предмету перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, недостатньо орієнтується у більшості питань, що стосуються теоретичних основ науки, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання. Знання предмету не носять системного характеру. Студент здатний проводити аналіз ситуацій і проблем за допомогою викладача.

✓ 1 бал - ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився грубих помилок.

- тестові завдання – 5 бали
- заповнити схему / знайти відповідність – 2 бал

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Поточний контроль (контрольна робота) проводиться письмово. Контрольний зріз передбачає розв'язання тестових завдань, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за одну контрольну роботу – 15 балів.

Підсумковий контроль – екзамен (40 балів). Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й підсумкового контролю (екзамену).

Екзамен:

Тести – 20 балів;

Відкриті питання – 20 балів всього, за кожне питання по 5 балів

✓ 5 бали - ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, засвоїв основну та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу;

✓ 4 бали - знання предмету глибокі і повні, перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент орієнтується у більшості питань, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.

✓ 3 бали - знання предмету перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, недостатньо орієнтується у більшості питань, що стосуються теоретичних основ науки, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання. Знання предмету не носять системного характеру. Студент здатний проводити аналіз ситуацій і проблем за допомогою викладача.

✓ 2 бал - ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився грубих помилок.

✓ 1 бал – відповідь часткова, допущені грубі помилки

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посібник / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – Київ: Альтерпрес, 2007. – 462 с.
2. Богатирьова Г.А. Екскурсологія [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Г.А. Богатирьова; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 54 с.
3. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник. Херсон : «Олді+», 2019. 248 с.
4. Дашевська І. М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І. М. Дашевська, О. І. Томкович // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – № 4 (239). – Ч. 2. – С. 129–134.
5. Дробін А. А. Віртуальна екскурсія як форма організації освітнього процесу природничої дисципліни: методичні особливості [Електронний ресурс] / А. А.Дробін // Інноваційна педагогіка. - 2022. - Вип. 46. - С. 239-243. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_46_50
6. Король О. Д. Організація екскурсійного обслуговування в туризмі: навч. посіб. / О. Д. Король. – Сучава, Сучавський університет, 2015. – 110 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/07navchproc>
7. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 144 с.
8. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій. Уклад. О. О. Каролоп. – Київ : Видавничий центр КНТЕУ. – 2002. – 45 с.
9. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. А. Слатвінська. – Умань : Візаві, 2022. – 205 с.
10. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
11. Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В.В. Екскурсологія : підручник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, В.О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.
12. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посібник / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – Київ : Кондор, 2004. – 166 с.
13. Федорченко В.Х. Туристський словник-довідник: Навч. посібник / В. Х. Федорченко, І. М. Мініч – К.: Дніпро, 2000. – 54 с.
14. Царик Л. П. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу / Л. П. Царик, Г. В. Чернюк - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.
15. Чагайда І. М. Екскурсознавство: навч. посібник / І. М. Чагайда, С. В. Грибакова. – Київ : Кондор, 2004. – 204 с.
16. Чернишова Т.М. Організація екскурсійної діяльності: навчальний посібник. Житомир: Поліський національний університет, 2022.160 с.

Допоміжна література

1. Артеменко О. І., Кунанець О. О., Пасічник В. В., Кунанець Н. Е. Мобільні інформаційні технології в задачах супроводу туриста під час екскурсії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Інформаційні системи та мережі. 2019. Вип. 5. С. 62-69.
2. Байрак Г. Р., Бордун О. Ю. Кривчицький масив Львова : його суспільно-історичні та геотуристичні атракції, перспективи пізнавальних екскурсій. *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*. 2021. Вип. 1. С. 74-104.
3. Батиченко С., Мельник Л., Савков П., Сторубльов О. Особливості розвитку військового туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2021. Вип. 4. С. 66-69.
4. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. /О. О. Бейдик - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395 с.
5. Белоусова Н. В. Концептуально-стратегічні положення регіонального розвитку інклюзивного туризму в Україні в посткарантинний період. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 5. С. 81-89.
6. Варнавська І. В. Навчальні екскурсії на підприємство як засіб первинної професіоналізації особистості. *Габітус*. 2021. Вип. 23. С. 31-37.
7. Васильєва М. А. Квест-екскурсія як інтерактивна форма навчання школярів (на прикладі Археологічного музею ІА НАН України). *Молодий вчений*. 2020. № 11(2). С. 365-370.
8. Галасюк С.С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності / С.С. Галасюк, С.Г. Нездоймінов. – К. : Центр навчальної літератури, 2019. – 178 с.
9. Географія туризму: навчально-методичний посібник – 2 вид., перероблено та допов. / Аріон О.В., Уліганець С.І., О.Ю. Дмитрук. К. 2019. - 206 с.
10. Гетьман В. І. Основні завдання і проблеми розвитку еко-туризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України / *Гори і люди (у контексті сталого розвитку): Матеріали міжнар. конф. 14-18 жовтня*. - Рахів, 2002. - С. 304-313.
11. Гетьман В. І. Платні рекреаційні послуги установ природно-заповідного фонду України: законодавчі норми та економічні можливості // *УГЖ*. - 2002. - № 1. - С 58-64.
12. Грищенко В. П. Геологічні пам'ятки природи України: проблеми вивчення, збереження та раціонального використання / В. П. Грищенко, А. А. Іщенко, Ю. О. Русько, В. І. Шевченко. - К.: ЦНПМ НАН України, 1995. - 60 с.
13. Даниш В. Заповідні геологічні об'єкти Гуцульщини / В. Даниш // *Історія Гуцульщини*. Т. 4. - Львів : Логос, 1999. - С. 41-56.
14. Демідієнко О. Я. Основи краєзнавства : навч. посіб. / О. Я. Демідієнко, О. М. Іонова, В. І. Кузнецова. - К. : Юрінком Інтер, 2001. - 861 с.
15. Демчик К. І. Віртуальні екскурсії музеями світу. *Мистецтво та освіта*. 2017. № 4. С. 18-22.
16. ДСТУ EN 15565:2016 (EN 15565:2008, IDT) Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів. Наказ від 11 серпня 2016 року № 236 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, та скасування нормативних документів. – України». / № – Вперше. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://cct.com.ua/2016/11.08.2016_236.htm

17. Екскурсознавство з основами музеєзнавства: методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. Г. Корнус. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 24 с.
18. Жупанський Я. І. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства /Я. І. Жупанський, В. Круль // Краєзнавство. - 1994. - № 1-2. - С.3-7.
19. Зінченко В. А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В. А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. – Серія : філософські науки. – Київ, 2010. – Вип. 8. – С. 211–223.
20. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм / М. П. Крачило. - К. : Вища школа, 1994.
21. Кукурудза М. М. Менеджмент національних парків: Навч. посібник / М. М. Кукурудза - Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. - 127 с.
22. Лаврінченко Л. І. Екскурсії в природу в початковій школі : навч.-метод. посіб. Чернігів : SCRIPTORIUM, 2021. 151 с
23. Мальцева Л. В. «Організація екскурсійних послуг» як навчальна дисципліна URL: http://tourlib.net/statti_ukr/malceva2.htm
24. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посіб. / П. О. Масляк. - К. : Знання, 2008.- 343с.
25. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство: навч. посібник. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський./ за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид., виправл. – К: Знання, 2008. – 575 с.
26. Рутинський М. Й. Сільський туризм : навч. посіб. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. -К.: Знання, 2006.-271 с.
27. Рутинський М. Й. Врахування ландшафтного різноманіття у функціональному зонуванні національних природних парків України / Ландшафти і сучасність: 36. наук, праць. - Київ; Вінниця: Гіпаніс, 2000. - С 98-102.
28. Туризм і охорона культурної спадщини: український та польський досвід : монографія / В. Вакуленко, І. Валентюк, В. Грибан, С. Коротич та ін. ; за заг. ред. Ю. Лебединського, В. Вакуленка, І. Валентюка, - К. : Вид-во К.І.С., 2003. - 176 с.
29. Туристичні ресурси України / під ред. О. І. Лугової. - К. : Інститут туризму федерації профспілок України, 1996. - 352 с.
30. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. посібник / Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
31. Черченко О.А., Дем'яненко С.О. Створення навчальної екскурсії «Подорож до природних та культурних об'єктів міста Барвінкове». Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. Вип. 3 (1). 2023. <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2023.3.1-6/9>